

8.1 Biblija lietuvių dailėje

1. Perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus.

Biblija Lietuvos dailėje

Lietuvoje dailės kūrinių Biblijos siužetais galėjo atsirasti po Lietuvos didžiojo kunigaikščio Mindaugo krikšto ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino valdymo laikais (jų galėjo atvežti pirmieji misionieriai).

Biblijos siužetai Lietuvos dailėje išplito po krikščionybės priėmimo. Šios dailės raidą atspindi bažnyčių ir vienuolynų sienų tapyba, eksterjero ir interjero skulptūra, altorių paveikslai. Vėlyvas krikščionybės priėmimas lėmė, kad buvo perimtos Vakarų Europoje susiklosčiusios biblinės tematikos dailės ikonografinės schemas ir pritaikytos prie vietos religinio gyvenimo formų.

Visais laikais, ypač gotikos, didelę įtaką raiškai darė Rytų krikščioniškosios dailės tradicijos. Lietuvos biblinės tematikos dailė nuo Vakarų Europos <...>

skiriasi santūresne raiška. Dažniau vaizduoti ne Senojo Testamento, bet Naujojo Testamento siužetai (Apreiškimas, Jėzaus krikštas, Kryžiaus kelias), ypač populiarūs pavieniai Jėzaus Kristaus, Švč. Mergelės Marijos ir apaštalų atvaizdai, Nukryžiovimo scena.

Gotikos ir renesanso biblinės tematikos kūrinių išliko nedaug: *Nukryžiovimas* Vilniaus katedroje, XIV a. pabaiga; freskų ciklas su Nukryžiovimo kompozicija bernardinų vienuolyne Vilniuje, XVI a. pradžia; skulptūra Švč. Mergelė Marija su Kūdikiu Alksnėnų bažnyčioje, Vilkaviškio rajono savivaldybė, XVI a. 1–3 dešimtmetis; paveikslas *Apreiškimas* Kauno kunigų seminarijoje, XVI a. antra pusė.

Daugiau išliko barokinių biblinės tematikos kūrinių. XVII–XVIII a. suklestėjo Švč. Mergelės Marijos kultas. Dažniausiai vaizduota Apreiškimas, Šventoji Šeima, Ėmimas į dangų (pvz., paveikslas *Švč. Mergelės Marijos Ėmimas į dangų* Kauno katedroje, XVII a.), Marijos vainikavimas. Kontrreformacijos idėjas atspindėjo Švenčiausiosios Trejybės paveikslai; Jėzaus Kristaus gyvenimo momentus vaizdavo Nukryžiovimo (*Nukryžiuotasis* Vilniaus katedroje, XVIII a. vidurys), Jėzaus Nazaretiečio, Jėzaus krikšto, Jėzaus prie stulpo (paveikslas *Jėzus prie stulpo* Vilniaus Šv. Dvasios bažnyčioje, XVII a.) kompozicijos. XIX a. Biblijos tematikos dailė sumenko.

Biblija. Šventoji Šeima (medis, tempera, 17 a. pabaiga, pertapyta? dailininko J. Rimkevičiaus)

8.1 Biblija lietuvių dailėje

1. Kada Lietuvoje atsirado dailės kūrinių Biblijos siužetais?
2. Kuo Lietuvos biblinės tematikos dailė skiriasi nuo Vakarų Europos dailės?
3. Paminėkite po vieną iš gotikos ir renesanso išlikusį biblinės tematikos kūrinių.
4. Koks barokinių biblinės tematikos kūrinių kultas suklestėjo XVII–XVIII amžiuje?

8.1 Biblija lietuvių dailėje

2. Perskaitykite du tekstus apie Biblijos įtaką lietuvių dailei ir atsakykite į klausimus.

1. Minint Reformacijos 500 metų sukaktį, Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje atidaryta grafikės Daivos Antinytės darbų paroda „Pagal Bibliją“. Šeštąją personalinę menininkės parodą sudaro keturi piešinių ciklai, suskirstyti pagal Senąjį ir Naująjį Testamentą.

Paprastu juodu pieštuku kurti dailininkės darbai žavi paprastumu ir šiuolaikiškumu, kūrėja jais bando Šventąjį Raštą priartinti prie nūdienos žmogaus ir šiandieninio gyvenimo. „Biblijoje galima rasti tiek daug gražių ir teisingų dalykų, – teigia D. Antinytė. – Pirmą kartą Šventąjį Raštą perskaičiau tik sulaukusi garbaus amžiaus ir to gailiuosi, tad noriu, kad mano darbai paskatintų parodos lankytojus iš naujo atrasti Bibliją ir iš jos pasisemti gėrio bei gyvenimiškos išminties. <...>

Kai pirmą kartą perskaičiau Šventąjį Raštą, man buvo apie 60 metų. Kitaip sakant, perskaičiau jį per vėlai, nes jeigu būčiau tai padariusi anksčiau, visai kitaip būčiau susidėliojusi gyvenimą. Biblija mane patraukė senoviška kalba, pamokymais ir psalmėmis. Kai perskaičiau ją kelis kartus, nusprendžiau, kad pats laikas sukurti štai tokį darbų ciklą. Šventajame Rašte galima rasti labai daug gėrio, o jame aprašomi pamokymai padeda rasti atsakymą į iškilusius gyvenimiškus klausimus. Mano parodos siekis – priartinti šiuolaikinį žmogų prie Biblijos, jį sudominti. Jeigu į parodą ateis asmuo, kuris niekada nėra skaitęs Šventojo Rašto, o po parodos sumanys jį perskaityti, mano tikslas bus pasiektas.

Šiais laikais žmonės per mažai domisi dvasiniais dalykais, o gaila, nes, kaip jau minėjau, Biblijoje galima rasti puikių pamokymų. Mėgstu juokauti, kad savo darbais kuriu Biblijai reklamą, nes kitokiais būdais sunku šiuolaikinį žmogų pritraukti. Mano kūriniuose dažnai vaizduojamas Jonas Krikštytojas, nes man patinka Salomėjos, dėl kurios keršto Jonui Krikštytojui buvo nukirsta galva, šokio motyvas. Norėjau pavaizduoti to keršto šokio ekspresiją, tikiuosi, kad pavyko.“ <...>

Daivos Antinytės piešinys

Pagal Gintarę Vasiliauskaitę
„Dailininkės darbuose atgimsta Biblinės istorijos“

1. Kuo piešia dailininkė D. Antinytė?
2. Ko menininkė gailisi?
3. Kuo D. Antinytė patraukė Bibliją?
4. Ko dailininkė savo paroda siekia?

8.1 Biblija lietuvių dailėje

2. Iš Mažosios Lietuvos kilęs dailininkas Pranas Domšaitis (1880–1965) yra vienas žymiausių lietuvių išėivijos tapybos atstovų, pasak Viktoro Vizgirdos, „ekspresionistas, gal ryškiausias ir vienintelis lietuvių dailėje, šios srovės aplinkoje subrandinęs savo kūrybą Vokietijoje.“ Valstiečių sūnaus, Karaliaučiaus dailės akademijos auklėtinio, augusio ir brendusio dviejų kultūrų – vokiečių ir lietuvių – aplinkoje, kūryba formavosi, veikiama XX a. pr. Europos moderniosios dailės tendencijų, bendraujant ir dalyvaujant parodose su daugeliu garsių dailininkų, o kūrybinių kelionių maršrutai driekėsi per svarbius Vakarų Europos meno centrus. <...>

Muziejų lobiai, tapybos klasikų darbai, bet dar labiau gamta, paprasti žmonės, jų gyvenimas buvo svarbiausias dailininko įkvėpimo šaltinis ir studijų objektas. Kai likimo vingiai nuvedė į tolimąją Pietų Afriką, amžinąją žmogaus buvimo šiame pasaulyje temą P. Domšaitis savo kūriniuose išplėtojo iki transcendencijos gelmių. Nuo Baltijos pakrančių atsinešta valstietiškoji pasaulėjauta, lietuvių liaudies meno formų ir spalvų, Europos moderniosios dailės patirties, Pietų Afrikos gamtos bei tautų įvairovės įkvėpti meniniai impulsai išsiliejo poetinių vizijų ir mistikos kupinuose kūriniuose.

P. Domšaitis kūrė aliejinius paveikslus, pasteles, akvareles, darbus įvairiomis grafiškos technikomis, piešė anglimi ir pieštuku. Jis mėgo portreto, natūrmorto žanrus, tačiau svarbiausia vieta jo kūryboje tenka peizažams ir religinėms kompozicijoms. <...>

Paveikslams bibliniais motyvais įtakos turėjo sąlytis su dailininkų ekspresionistų Emilio Noldė (Emil Nolde), Karlo Šmito-Rotlufo (Karl Schmidt-Rottluff), Makso Pechšteino (Max Pechstein), Chaimo Sutino (Chaim Soutine), Marko Šagalo (Marc Chagall) kūryba. Kritikai, aptardami paraleles tarp minėtų menininkų ir P. Domšaičio kūrinių religiniais motyvais, pastebi, kad „Domšaitis, gilių religinių įsitikinimų skleidėjas, kalba tyliau, santūriau; jo figūros supaprastintos iki archetipų, užsisaklėndusios, kaip iš belaikio fantazijos pasaulio.“ <...>

Pagal Kristiną Jokubavičienę
„Nuolatinė Prano Domšaičio kūrybos ekspozicija“

Pranas Domšaitis. Žvejų valtys. 1935 m.

1. Iš kur kilęs P. Domšaitis?
2. Kas buvo P. Domšaičio įkvėpimo šaltinis?
3. Kur emigravo P. Domšaitis?
4. Kokius paveikslus kūrė P. Domšaitis?

3. Padiskutuokite, kodėl, jūsų manymu, abu dailininkai susidomėjo Biblija. Kodėl ta pati knyga – Biblija – žmones įkvepia skirtingiems darbams?

